

הסיפור על אשר ("איסק") רוזנטל ז"ל

חבר גבת וחייל צהל שנפל בקרבות

ח'ובת ח'או בנגב ב- 7.10.48

השבוע התקיים בבית העלמין בגבת, טקס התייחדות ליד קברו של אשר רוזנטל ז"ל. בטקס נוכחו כמה אנשים ממסריו ומקוריו זכרו. זאת, לבקשת בן-הוד של אשר ז"ל, אדם בשם איסר קרוגלין שחי בניו יורק.

היום, 50 שנה לאחר נפילתו של אשר ז"ל, נחרת על מצבתו לצד השם 'רוזנטל' גם שם משפחתו האמיתי 'קרוגלין'. כי-כן, אשר ז"ל נולד ב- 11.3.22 בעיר לוניניץ שבפולין (רוסיה הלבנה) להוריו יעקוב ורחל קרוגלין. בטקס בבית הקברות גם הונח זר על הקבר, מטעם שי חרמש והמא"ז שער הנגב שהוא עומד בראשה. את הזר היניה בטקס איתן ברושי. עפ"י פניה של חרמש כפי שהיא מתועדת במכתב שלהלן:

לאיתן שלום!

הנדון: אשר קרוגלין-רוזנטל ז"ל, טקס בבית העלמין בגבת.

ביום רביעי, ה-25.11.98 בשעה 10.30 מבקש מר איסר קרוגלין מניו יורק, לקיים טקס אזכרה לבן-דודו אשר ז"ל שנפל במלחמת השחרור בקרב ברוחמה, החלל קבור בגבת (או בחלקה ב'פעת?) - ראה מצוי"ב תיעוד מיגוילי אש"י. הקבר נתגלה על ידי קרוגלין רק בחודשיים האחרונים והוא פעל נמרצות להחזרת שמו האמיתי המקורי של הלוחם - קרוגלין! אודה לך אם תדאג להעביר בשמי זר זכרון גדול ויפה במעמד האזכרה ועליו ייכתב (על גבי הסרט הכחול/שחור):

מצדיע ללוחם לשחרור הנגב

אשר קרוגלין-רוזנטל ז"ל

בהוקרה

שי חרמש

ראש המועצה האזורית שער הנגב

בתודה,

שי חרמש

עד כאן מכתבו של שי חרמש.

וכך, מתבקשות כמה שאלות שדורשות תשובה:

כיצד קרה שאשר ז"ל היגיע לארץ ונקלט בגבת והתקבל לחברות בה עם שם המשפחה רוזנטל? וכן, מדוע רק עכשיו 50 שנה אחרי שנפל בקרב נמצא ששמו המקורי הוא קרוגלין? האם זה היה ידוע לאנשים אחרים מלבדו? ומדוע הוא לא הקפיד להרגיש את שם משפחתו המקורי?

אנסה להשיב על כך להלן ואתחיל מהסוף:

ובכן, בן-דוד של אשר ז"ל היגיע לארץ מניו יורק בחיפושיו אחר מקום קבורתו. הוא חיפש אחריו כנושא את השם קרוגלין, מתוך ידיעה על הקרב באזור בו נפל אז, הוא ביקש עזרה במא"ז שער הנגב, חיפשו את הקבר בבית הקברות ברוחמה ולא מצאו. חיפשו פרטים בארכיון רוחמה ולא מצאו. כאן

דומגסיותו. הוא הלך למלחמה כי לא יכול אחרת. כי הונך ברוח של מסירות לאידיאה ולהגשמתה. קשה היה לו להסתגל לחיים הארץ-ישראלים ועבר משברים רבים. את מקומו מצא בקיבוץ יחד עם הנאמנים למפעד הפועלים והעם. לפני בואו ארצה רחיק היה מהציונות, אך כשהגיע להכרתו זו האמין אמונה שלמה, שרק הציונות הסוציאליסטית יכולה להפרות שמטות ולהקים מדינה. עם שובו מאסריקה נפגשו בכפר גרעון. הוא בא אלי לשעה קלה וכמעט לא הספקנו לשיחה. שח לי על החלטתו להתגייס. בפלמ"ח ראה את הכוח החלוצי הלוחם הקרוב להשקפתו. יאכן, כעבור יומיים נודע לי שנסע בלי הסכמתה של גבת. מאו, ניסיתי להתקשר איתו ע"י מכתבים ולא הצלחתי. והנה ראיתי בעיתון הודעת אבל על נפילתו בנגב..."

יצחק ל.

(יומן גבת - 15.11.48)

ביום השנה לנופלו של אשר ז"ל, הופיע יומן שהוקדש לזכרו. להלן קטעים מתוך מכתבו של יודקה הלמן על אשר ז"ל שנכתב ב- 9.10.48, יומיים אחרי נפילתו:
 "... ראיתי יום לפני כן, נפגשתי איתו במשלט למחורת (ביום החמישי). מאוחר בערב, בא המברק המבשר כי אשר נפל. בלווייתו נוכחתי אני ומנשה וחבורה קטנה של בחורים ובחורות, וביניהם גם אחדים מהגושר הבולגרי שלנו. כשהגיענו לבית הקברות הצבאי עם החללים, שמעתי את הלחש שעבר בין החברים: "מי זה אבא?" זה השם אשר קראו לו ביהודה "אבא", והיה בזה ביטוי לאהבה ולהערצה כבירה אליו. בחור אחר לחש: "הוא היה בחור עצום". כי פלמחניק הרוצה לציין את יחסו והערכתו לחבור, לא ימצא מילה אחרת מאשר זאת, "עצום". וכך היה באמת, אדם עצום: בפגישותי איתו הראיג אותו דבר אחר; אופן הליכתו מגבת. הרגיש שבהתגייסותו בניגוד להחלטות המטק, היה משהו לא נכון ותמיד השתדל להסביר לי שלא יכול היה אחרת. איך הוא נפל?

בעמדה שהוא היה ניתנה הוראה לעבור לעמדה אחרת, וכאשר עברו כבר ניתנה הוראה לחזור לעמדה. אשר היה אחרון בשורה. באותו רגע עבר איריון ופגע בו ביריות כדורים. כפי שסיפרו לי, עוד חי מספר שעות. כשהוציאו אותו לבסיס, גויע. אני כבר ראיתי רדום לעד.

יודקה

(מתוך יומן גבת, 27.9.49)

סוף דבר:

איונו של אשר ז"ל הועבר למנוחת עולמים מבית הקברות במשטר הנגב לגבת, בנובמבר 1949 ונקבר בטקס צבאי. על המצבה נחקק שמו, אשר רוזנטל. עפ"י מכתב דודתו רחל רחבלסקי, שנשלח לגבת לאחר נפילתו והמכתב לא נושא תאריך, יש בקשה שעל המצבה יחקק השם "אשר קרוגלין-רוזנטל", וכו' מוסבר ש"רק בגלל הניירות לארתי"ב הוא

מוכרח היה לשנות את שמו לרזונטל". (ציטוט מכתב). בארכיון גבת לא נמצאו נתונים שמסבירים מדוע בקשת המשפחה מאז לא נתקמה עד היום. כך גם נמצא שמכריו בגבת מאז, לא ידעו ששמו המקורי היה קרוגלין. עתה, עם כואו של הבן-דוד מארה"ב 50 שנה לאחר נפילתו של אשר, התקימה הבקשה ונסגר מעגל. המחלקה להנצחת החייל במשרד הבטחון, נענתה לבקשת המשפחה וחקקה על המצבה את התוספת והיום זה מונצח בשם "אשר רזונטל-קרוגלין". עוד יצוין, שמילגות מ"קרן סטיפנדיות לחינוך חקלאי", מחולקות מדי פעם על שמו ולהנצחתו של אשר ז"ל בבתי ספר חקלאיים. המילגה האחרונה שהוענקה לתלמיד בבי"ס חקלאי, נושאת את מועד שנת הלימודים תשמ"ז לתלמיד בביה"ס החקלאי כפר גלים.

במעמד ההתייחדות לתיקון השם בבית העלמין, התחיל סיפורינו על אשר ז"ל, ואיתו מסתיים. אשר קרוגלין-רזונטל היה בן 26 בנופלו. כה מעט שנות חיים וכה הרבה עשייה; במסירות, בלהט ובאמונה, בימי המסה והמעש של תקומת עמו בארצו המתחדשת. אנו מרכינים ראש לזכרך אשר קרוגלין-רזונטל. לדמותך רבת ההוד ולחייך הסוערים שנקטפו באיבם. נוח בשלום על משכבך אשר, איש יקר, יחיד ומיוחד.

תחקר ורשם: ת. בן-חיים

יצוין, שהקרב הנ"ל כבר חי בעבר בארץ והיגר אח"כ לארה"ב. שם, היה חבר ב"פועלי ציון", תנועה שקשורה עם מכללת הנגב שבתחום המוא"ז שער הנגב ששי חרטש עומד בראשה. בסופו של דבר החליטו להפסי פרטים בספר ההגנה לנופלים, "גיוילי אש", ולפי התמונה ופרטים מזהים נוספים נודע למשפחה שאשר היה חבר גבת וקבור בגבת. מעניין לקרוא את הפרטים על חייו של אשר כפי שמופיעים ב"גיוילי אש". (הערה: עפ"י תיק הארכיון ע"ש אשר ז"ל, את החומר למערכת "גיוילי אש" ערכה ושלחה חנה פסטרנק ז"ל):

רזונטל אשר ("אסיק")

בן ברוך-יעקב ורחל. נולד ב- 11.3.1922 בלונניץ, רוסיה הלבנה (פולין). גדל באמידות וגמר בית ספר תיכון פולני. במלחמת העולם השנייה נתגלגל לרוסיה והגיע לערבות אוזבקיסטן. עבד ככול מיני עבודות בעיר ובכפר. אח"כ הצטרף לעבא הפולני (של הגנרל ולדיסלב אנדרסי - ההערה שלי, ח"ב) כדי להגיע לארץ ועזב אותו מייד, בשנותו את שם משפחתו מקרוגלין לרזונטל. נכנס כחבר לקיבוץ גבת. שירת

בנוטרות והצטרף ל"הגנה". התגייס לבריגדה והיה איתה באיטליה, בבלגיה ובהולנד. עשה למען הפליטים, ושם נודע לו שמשפחתו הושמדה. עם תום המלחמה והשירות, חזר לעבוד כמשק. להפצרותיה המרובות של דודתו העשירה בארה"ב שיבוא להשתקע שם, כשריד יחיד מהמשפחה הגדולה, הסכים סוף-סוף לנסוע אליה לביקור בלבד.

כשפרצה מלחמת השחרור בארץ, רחה את הפצרות קרוביו להישאר וחזר ארצה באוניה "מארין קארפ". נלקח עם יתר הנוסעים מהאוניה בנמל ביירות לשבו בלבנון. הוחזר אחרי חודשים לניו יורק, ומהנמל חזר ל"ארץ". "המולדת מחכה לי, החסרתי הרבה מאוד ואני חייב להודות". אמר אל חברו. נכנס מייד לשירות בחזית. נפל בקרבות הנגב מזרחית לרוחמה ב- 7.10.48. היה קבור במשמר הנגב. הועבר למנוחת עולמים בגבת.

(עד כאן פרטי חיים על אשר ז"ל מתוך "גיוילי אש").

אשר היגיע לארץ ב- 16.8.43 כחייל ב"צבא אנדרס". למה התגייס אליו?

* ולדיסלב אנדרס (1892-1970) היה גנרל בצבא הפולני. בספטמבר '39 נשבה בידי צבא בריה"מ שפלש לפולין, אך באוגוסט '41 כשהגרמנים פלשו לבריה"מ, שוחרר והותר לו להקים צבא פולני מקרב שבויי המלחמה ופולנים שהוגלו לבריה"מ. במהרה התגייסו לצבאו 80,000 איש. בלחץ ארה"ב ובריטניה הותר לו ולצבאו לצאת לטוה"ת דרך פרס. יהודים רבים שהיו בצבאו היגיעו בדרך זו לארץ ישראל. ביניהם היה גם מנחם בגין. צבאו הצטיין במערכה באיטליה. (מתוך, האנצ' העברית).

עד כאן על "צבא אנדרס" שדרכו היגיע אשר ז"ל לא"י ולגבת. בגבת, עפ"י עדויות חברים שהיכירוהו אז, הוא עבד בעיקר בגן הירק עם סאיר שבת ויהודה עידן ז"ל. על דמותו ואישיותו מצאנו ביומן גבת מה- 5.11.48 שהופיע ביום השלושים לנופלו:

"נפגשנו באיטליה בבריגדה ורכות שותחנו על המלחמה, הסיכום שלו היה: 'לאיש ישר אין היא חוויה

מכתבים שכתב אשר רוזנטל ז"ל

THIS SPACE FOR WRITING MESSAGES

PUB. BY ELLI WITT CIGAR & TOBACCO CO., FORT LAUDERDALE, FLORIDA

Dear Mrs. Ruth!
 You are now in the Hollywood beach Hotel. I have a good time. Soon I shall be with you. Regards to all of you. Special regards to Matyas!

POST CARD

Mrs. Ruth Rabinowitz
 Tribute Street
 Post Street
 Palestine

65193

14/8/48
 שלום רב לכם!

כפי שאתם יודעים לכם שחברתי
 מהמוציא לאור, אנחנו בעיר האמריקאית
 באמריקה, אכן מתחזקת ירידת המוניטין.
 צרכי הכלכלה והחיים אומנם מתגלים
 שאינם מצויים שנה סאכריתיים אכן אנו
 סוביטים בי ביצועי האזור אנו הגבוהים
 באופן זה אנו כלומר כלומר אנו טיפוסי
 אנו יוצרים על סמך חינוך קרוב. שלווה טובה
 במובן שמתוך האנושיות עם כפי רוב
 הכינות אנו אכן הגבוהים יהיה בסדר אכן
 לא נעשה דבר קטן אכן האנושיות
 השכיחה.

אנו מודים שבתפילותיהם אנו
 התפילות אנו תאכזרתי הריבוי בהם
 בלבד

בברכה חביבים
 אשר

מדינת ישראל

הננו מודיעים בצער עמוק כי

אשר רוזנטל ז"ל

נפל בשעת מלחמת הפקידות ביום
ד' תשרי תש"ט (7.10.48) מזרחית לרוחמה.

במשלח ישראל צבא ההגנה לישראל

והאומה העברית ישאו תמיד את זכר

אשר אשר נפל בהגנת המולדת

ובמערכה על חרותה ועצמאותה.

ראש הממשלה

מדינת ישראל

משרד הבטחון / המחלקה להנצחת החיל

וזאת לתעודה

כי חייל צבא הגנה לישראל

ז"ל _____ לונטל אשכ _____

בו _____ יעקב _____

הובא לאנוחת עולמים בבית הקברות

_____ הקבר _____

חלקה _____ שורה _____

מספר הקבר _____

י. דקל

מנהל המחלקה

מב 1979 ד.מ. 934

לכבוד

משפחת גבור מלחמת הקוממיות

אלט בלונדן ז"ל.

א. נ.

צבא הגנה לישראל החליט לחלק השנה את הסרט
לאות הקוממיות בין כל החיילים שהשתתפו במלחמת
השחרור.

ביראת-כבוד מיוחדת אנו שולחים לכב' בזה
למשמרת את הסרט של יקירכם ז"ל.

יהי נא הסמל הזה בביתכם אות לברית עולם ביניכם
ובין תקומת ישראל.

באשור ראש הממשלה ושר הבטחון הוענקה זכות
ענידת הסמל על רקע שחור להורים שכולים ביום הזכרון
הכללי ולמחרתו - ביום העצמאות (השנה ביום ג' וביום
ד' באייר).

ד. ק. ג.

ברגשי כבוד

המחלקה להנצחת החייל
משרד הבטחון

רשימות לזכרו של קרוגלין רוזנטל

לזכר גיבור - אלברט

ישנו מושג טרגי של "גיבורים אלמונים". טרגיותו בסתירתו, כי גיבור הוא קודם כל אישיות ולכן מצוים אנו להוציאו מאלמוניותו, לגלות את קווי החיים והאופי המיוחדים של כל אחד ואחד מגיבורינו. ולא תמיד הדבר אפשרי. רבים נפלו בשדות הנצח של מלחמת השחרור, קדשו בדמם ואהבתם את מעינות הגליל וחולות הנגב, את ההרים והעמקים וכבשו לישראל מקום ושם בין מדינות התבל, אבל מודע וקרוב אין להם ושםם ועברם לא נודעו.

אשר רוזנטל נדד, סבל וראה הרבה בחייו הקצרים. הוא חשב והרגיש עד תום והיה מחונן בהרגשת יעוד ומצפון מקיפים. לכן הוא הזדהה תמיד עם תפקידי הזמן ובחן את כל מעשיו לאורם.

בקבוצה הוא לא מצא סיפוק מלא. לא היתה זאת הרגשת אי סיפוק לגבי צרכיו הפרטיים והיו אלה יותר מלבטי קליטה. היתה זאת חתירה מתמדת לשלמות, להזדהות מוחלטת של חיי יום-יום עם היעוד הגדול, של מעשי הפרט עם מאווי הכלל.

הוא היסס רבות עד שהחליט להיעתר לבקשות הבלתי פוסקות של קרוביו ולבקר באמריקה. ראיתיו ביום נסיעתו. הוא היה עצוב. לא היה לו נוח באמריקה, למרות הנוחיות הרבה בה הקיפוהו. צר היה לו למרות האופקים הרחבים, כאלו, של אמריקה האדירה והעשירה שנתגלו לפניו. והמולדת במלחמה...

לכן הוא ממהר לחזור ארצה אל המערכה אבל בבירות, קילומטרים אחדים לפני החוף הנכסף נעצרה ספינתו ואחרי מעצר של שבועות ארוכים הוחזר לאמריקה. ואשר חוזר שנית ולתמיד. ראיתיו ביום חזרתו. למרות כל התלאות הוא שמח. הוא ידע שעשה את המעשה הנכון.

לפי כל הדעות הוא היה זקוק וזכאי למנוחה של שבועות מספר. לא כן חושב אשר. אחרי ימים אחדים הוא כבר במערכה, בחזית המסוכנת של הנגב, בחבורה האמיצה של בחורי הפלמ"ח. וביום סתיו עצוב נודע לנו: אשר נפל על משמר הנגב.

אלברט

מתוך יומן המשק 15.9.1950

מידע נוסף נמצא בתא הנופל בחדר הנצחה שבבית הפלמ"ח

לזכרו - יצחק ל.

מהעיתון נודע לי על מותו. נאלמו המילים בפי. לא ידעתי מה לומר. ידעתי כי לכך מביאה המלחמה. כך השיג אותו הגורל לאחר המלחמה ברוסיה, השירות בצבא הפולני, ההשתתפות בקרבות טוברוק. נפגשנו באיטליה כשהיה בבריגאדה ורבות שוחחנו על המלחמה. הסיכום שלו היה: "לאיש ישר אין היא חוויה רומנטית".

הוא הלך למלחמה, כי לא יכול אחרת. כי חונך ברוח של מסירות לאידיאה והגשמתה.

מהשיחה הראשונה מצאתי בו חבר להשקפת עולם. קשה היה לו להסתגל לחיים הארץ ישראלים ועברו עליו משברים רבים. לא יכול להשלים עם המשטר הקפיטליסטי ועל כן מצא את מקומו בקיבוץ יחד עם הנאמנים למעמד הפועלים והעם. לפני בואו ארצה רחוק היה מהציונות, אך כשהגיע להכרה זו האמין אמונה שלמה שרק הציונות הסוציאליסטית יכולה להפרות שממות ולהקים מדינה על יסודות כלכליים-סוציאליסטיים.

עם שובו מאמריקה נפגשנו בכפר גדעון; הוא בא אלי לשעה קלה וכמעט לא הספקנו לשוחח. שח לי על החלטתו להתגייס. הסברתי לו על חשיבות העורף במלחמתנו והצעתי לו שיעבוד קצת לפני התגייסותו, אך ללא הועיל. בפלמ"ח ראה את הכוח החלוצי הלוחם הקרוב להשקפתו. ואכן כעבור יומיים נודע לי שנסע בלי הסכמתה של גבת. מאז ניסיתי להתקשר אתו ע"י מכתבים ולא הצלחתי.

והנה ראיתי בעיתון הודעת אבל על נפילתו בנגב...

יצחק ל.

מתוך יומן המשק 5.11.1948

מידע נוסף נמצא בתא הנופל בחדר הנצחה שבבית הפלמ"ח

שנה לנופלו

אשר בא לארץ במדי הצבא הפולני. עתה נראה הדבר כחלום רחוק, אולם אז - וה"אז" הזה הוא בסך הכל לפני 5-6 שנים - היה הדבר ממש. טראגי ו"מזל" כאחד. ושם מיוחד היה לפליטים-משתמטים-מעפילים אלה: "אמריקאים". אמריקאי פירושו היה: בחור יהודי מפולין שאבד לו הכל - המשפחה, הבית, מחוז הילדות; בדרך נס או במקרה נקלע לרוסיה הסובייטית; עשה בה דרך ארוכה, עבד בקולחוזים, אחר לבש מדי צבא פולין שנשלח למזרח התיכון, ומשהגיע ל"מזרח התיכון", פשט את בגדיו, לבש מדי עבודה והיה... ליהודי ארץ ישראלי.

האמריקאים הללו היו עם מיוחד בגבת. התפעלות מחיי הקבוצה וסדריה, הערצה לעמידת הישוב כלפי השלטון הבריטי, געגועים עזים למה שהיה ואבד, ו... טענות וקצת אי אמון ל"פוליטרוק", ושמש של גאווה: "ברוסיה חיינו, עבודה למדנו, ובכלל"...

האנשים סיפרו הרבה. והיה להם מה לספר: ראשית המלחמה בפולין, ההתמוטטות, חורבן היהודים; רוסיה הסובייטית, יהודיה, הקולחוז, יהודים בצבא פולין הפטריוטי, וכו'. רבות גם שאלו. אשר - לא סיפר, לא הרבה לשאול. הוא התבונן והקשיב. אדיב, נוטה להטות שכם. מעורר אימון וחדש. אגוז קשה לפיצוח. בשעות הפנאי, בשבת, או בין שיעור אחד לשני, היו נושרים מחיקו ספרי סטלין בפולנית. והוא קורא, רושם, מפסיק, וחוזר וקורא. ושותק. הוא מעורר כבוד. לא קל לתהות על קנקנו, לא קל לדובבו על העיקר: יהודים, ציונים, א"י, קיבוץ. נראה היה או שייכבש והיה כאחד מאתנו עד כלות הנפש, או אם הספק יכרסמו, הארץ לא תכבוש אותנו - ילך בגאון ובעקשנות בדרך האחרת.

ולא קל היה לו, לאשר. נאום אחד במאי בעמק ששמע מפי אחד האנשים בישוב סמוך, והיה בעיניו כחלול הקודש, מאמר שקרא בעיתון פועלים, וראה בו פגיעה גסה ברוסיה; ריפורטז'ה על ילדים פליטים שהגיעה לידו, לא נתנה לו מנוח. לא נטה לויכוחים, לא דבר בקצף על השפתיים, רק אמירה קצרה, לכל היותר משפט במילים אחדות הנאמר בכאב, בתלונה חרישית: הכיצד?

ו"הפוליטרוק" לא ידע איך הורסים את מחיצת הזרות, מה הדרך ללבו. לאדם מן הצד בא זה בהיסח הדעת, ובענין צדדי כאילו לחלוטין. ה"ידיד", גנרל וינגייט נספה במטוס שנתרסק. והשיעור לעברית עבר לפסים אחרים: מאורעות, פלוגות לילה, משטר וינגייט בפלוגות, סילוק הידיד מן הארץ. ושלא כדרכו מפליט אשר תוך כדי הסיפור משפט אחד, מעין קריאת ביניים, אולי לעצמו: "תמיד נופלים הטובים"...

מאז החל גם האיש מן הצד להרגיש, כי הקדרות בפניו אשר נמוגה והולכת אט אט, כי הענין הולך ונעשה קרוב יותר ללבו, כי עבר את הטבילה הראשונה, כי מצא את הדרך, וגם ילך בה. והוא הלך. לשדה הקרב במדי הבריגאדה היהודית, בשדות גבת וגניה, בחדר האוכל בין השורות הצפופות של האוכלים והגיע לפלמ"ח.

לא נשאר זכר לאשר. לא משפחה, לא מכתב, רק תיק עור קטן שהוחזר לגבת אחרי נפלו. ובתיק - סמל החי"ל, ומכתבים ממרחקים וצילומים מעט - זה הציווד הכבד שכל חיל לוקח איתו לקרב. גם לקבורות הובא במרחקים, במבואות הנגב.

עירי בא, וכך הלך. עוד מעט גם שמו ישכח.

מי שבא איתו במגע ישא את זכרו.

כי אכן אשר - הטובים נופלים ראשונה.

א.

מתוך יומן המשק 27.9.1949

מידע נוסף נמצא בתא הנופל בחדר ההנצחה שבבית הפלמ"ח